

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 57 0 Ps 102372 21 Rev 2
Banjaluka, 23.02.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci, u vijeću sastavljenom od sudija: Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja K.f.w.F., S.R.Nj., koga zastupa punomoćnik B.M., advokat iz S., protiv tuženog MO S.p.d.o.o. B.L. – u stečaju, koga zastupa punomoćnik Lj.S., advokat iz B.L., i umješaća na strani tužitelja, S.a.d. B.L., koga zastupa punomoćnik M.P., advokat iz B.L., radi utvrđenja, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 57 0 Ps 102372 20 Pž 3 od 24.9.2020. godine, na sjednici održanoj dana 23.02.2021. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se djelimično usvaja i obje nižestepene presude ukidaju u dijelu kojim je odbačena tužba u dijelu kojim je traženo da se obaveže tuženi da tužitelju isplati zakonsku zateznu kamatu na iznos od 839.022,40 KM, počev od 22.8.2018. godine, pa do isplate i u dijelu kojim je odlučeno o troškovima parničnog postupka i u tom dijelu predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

U ostalom dijelu (kojim je žalba tuženog usvojena i preinačena prvostepena presuda tako da je odbijen zahtjev za utvrđenje postojanja razlučnog prava) revizija se odbija.

Obrazloženje

Presudom Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj: 57 0 Ps 102372 19 Ps 2 od 30.12.2019. godine odbačena je tužba u dijelu, kojim je traženo da se obaveže tuženi da tužitelju isplati zakonsku zateznu kamatu na iznos od 839.022,40 KM, počev od 22.8.2018. godine, pa sve do plaćanja (stav I).

Utvrđeno je da u odnosu na potraživanje tužitelja prema tuženom, stečeno po osnovu plaćanja bankarske garancije V.a.d. B.L. od strane tužitelja u ukupnom iznosu 1.608.101,17 KM, utvrđeno presudama u ovom predmetu Okružnog privrednog suda u Banjaluci od 28.10.2016. godine, Višeg privrednog suda u Banjaluci od 15.5.2018. godine i Vrhovnog suda Republike Srpske od 11.12.2018. godine, postoji razlučno pravo tužitelja da se prvenstveno namiri iz potraživanja tuženog prema korisnicima mikrokredita, koja su založena radi urednog vraćanja duga tuženog po ugovoru o kreditu zaključenog sa V.a.d. B.L. dana 17.8.2010. godine na iznos od 6,000.000,00 KM (stav II).

Obavezan je tuženi da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 17.420,00 KM (stav III).

Odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova parničnog postupka preko dosuđenog iznosa (stav IV).

Odbijen je zahtjev umješaća za naknadu troškova parničnog postupka (stav V).

Presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 57 0 Ps 102372 20 Pž 3 od 24.9.2020. godine, žalba tužitelja i umješača na strani tužitelja, su odbijene i prvostepena presuda, u stavu I, IV i V izreke, potvrđena.

Žalba tuženog je uvažena i prvostepena presuda preinačena u stavu II izreke tako što je odbijen zahtjev tužitelja da se utvrdi da u odnosu na njegovo potraživanje prema tuženom, stečenom po osnovu plaćanja bankarske garancije V.a.d. B.L. u ukupnom iznosu 1.608.101,17 KM, utvrđeno presudama u ovom predmetu Okružnog privrednog suda u Banjaluci od 28.10.2016. godine, Višeg privrednog suda u Banjaluci od 15.5.2018. godine i Vrhovnog suda Republike Srpske od 11.12.2018. godine, postoji razlučno pravo tužitelja da se prvenstveno namiri iz potraživanja tuženog prema korisnicima mikrokredita, koja su založena radi urednog vraćanja duga tuženog po Ugovoru o kreditu zaključenog sa V.a.d.B.L. dana 17.8.2010. godine na iznos od 6.000.000,00 KM.

Obavezan je tužitelj da tuženom naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 17.214,00 KM.

Odbijen je zahtjev umješača za naknadu troškova sastava žalbe u iznosu od 1.316,25 KM i za troškove sastava odgovora na žalbu tuženog u iznosu od 5.923,12 KM.

Blagovremenom revizijom drugostepenu odluku pobija tužitelj zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava. Predlaže da se osporena presuda preinači tako da se usvoji njegova žalba i preinači prvostepena presuda tako što će se obavezati tuženi da mu isplati zakonske zatezne kamate na iznos od 839.022,40 KM počev od 22.8.2018. godine do isplate, a da se odbije žalba tuženog te potvrdi prvostepena presuda u dijelu kojim je utvrđeno postojanje razlučnog prava tužitelja u odnosu na iznos od 1.608.101, 17 KM, i da se obaveže tuženi da mu nadoknadi sve troškove parničnog postupka.

U podnesku koji je naslovio kao „Odgovor umješača na reviziju tužitelja“ umješač se pridružio reviziji tužitelja. U tom podnesku kritikuje odluku nižestepenih sudova u dijelu kojim je odbijen njegov zahtjev za naknadu troškova parničnog postupka, ali sve kada bi se ti navodi i mogli smatrati revizijom, ona bi bila neblagovremena i kao takva odbačena.

U odgovoru, tuženi predlaže da se revizija tužitelja odbije kao neosnovana i tužitelj obaveže da mu naknadi sve troškove nastale u ovom sporu, a posebno troškove sastava odgovora na reviziju.

Revizija je samo djelimično osnovana.

Predmet spora u ovoj fazi postupka (jer je ranijim odlukama već utvrđeno da je osnovano potraživanje tužitelja prema tuženom u iznosu od 35.738,61 KM i u iznosu od 1.608.101,17 KM) je zahtjev tužitelja da se obaveže tuženi da mu isplati zakonsku zateznu kamatu na iznos od 839.022,40 KM, počev od 22.8.2018. godine pa sve do plaćanja i da se u odnosu na potraživanje od 1.608.101,17 KM utvrdi postojanje razlučnog prava, da se prvenstveno namiri iz predmeta zaloge - potraživanja tuženog od korisnika mikrokredita.

Tokom postupka pokazalo se nespornim da je između tuženog i V.a.d.B.L. zaključen ugovor o kreditu, dana 17.8.2010. godine, kojim je tuženom odobren kredit u iznosu od 6.000.000,00 KM, u svrhu finansiranja kreditnog portfolija i zatvaranja postojećih kredita kod V.a.d.B.L., na period od 42 mjeseca od datuma potpisivanja ugovora, sa grejs periodom od 6 mjeseci, uz određenu kamatnu stopu i naknadu za obradu zahtjeva, a članom 8. je ugovoreno da ukoliko korisnik kredita ne bude redovno izmirivao obaveze po osnovu ugovora da će davalac kredita uvećati kamatnu stopu, dok je članom 9. regulisano plaćanje jednokratne

naknade – provizije za obradu zahtjeva za kredit u visini od 0,50 % od iznosa kredita, a članom 10. ugovora regulisano je obezbjeđenje kredita.

Povodom ovog kredita tužitelj je (na osnovu Okvirnog ugovora o kreditnoj garanciji koji je zaključio sa tuženim dana 06.9.2010. godine) izdao bankarsku garanciju, dana 05.10.2010. godine, plativu na prvi poziv, do maksimalnog iznosa od 1.533.875,64 EVRA. Tuženi nije uredno vraćao ovaj kredit pa je na zahtjev korisnika garancije, V.- koja je dana 03.7.2012. godine raskinula ugovor o kreditu sa tuženim - došlo do isplate po bankarskoj garanciji iznosa od 1.028.059,60 EVRA, dana 10.7.2012. godine. Pošto je V. izvršila djelimičnu naplatu svojih potraživanja od tuženog, vratila je tužitelju iznos od 198.027,08 EVRA, odnosno 387.307,30 KM, tako da je potraživanje tužitelja prema tuženom, po ovom osnovu svedeno na iznos od 1.576.796,69 KM, uvećano za iznos od 9.609,48 KM koji se odnosi na naknadu za izdavanje garancije i iznos od 21.695,00 KM, koji se odnosi na naknadu kamate na iskorištena sredstva, što ukupno daje iznos od 1.608.101,17 KM, kako je našao i vještak financijske struke. Tužitelj je ovo potraživanje prijavio u stečajnom postupku, ali ga stečajni upravnik nije priznao, zato je ono bilo predmet ove parnice, te je (suprotno tvrdnji tuženog) ranijim presudama iz ovog postupka, navedenim u izreci prvostepene presude, to potraživanje utvrđeno osnovanim.

Predmetni ugovor o kreditu od 17.8.2010. godine bio je obezbjeđen i Ugovorom o ustupanju potraživanja radi obezbjeđenja broj: ... od 17.8.2010. godine kojim je tuženi ustupio svoja potraživanja koja ima prema svojim dužnicima u korist primaoca, to jeste davaoca kredita, V.a.d.B.L., u iznosu od 6.000.000,00 KM, kao i Ugovorom o zalaganju kreditnog portfolia broj: ... od 17.8.2010. godine kojim je ugovoreno zasnivanje založnog prava na kreditnom portfoliu u korist zalogoprimca V.a.d.B.L. takođe radi obezbjeđenja novčanog potraživanja od 6.000.000,00 KM, po osnovu istog ugovora. Po tom osnovu tužitelj je zatražio da mu se prizna razlučno pravo, odnosno pravo odvojenog i prvenstvenog namirenja iz predmeta razlučnog prava, što je, kako je naprijed rečeno, predmet spora.

U nastavku postupka je utvrđeno da je tuženi povjeriocima opšteg isplatnog reda, kroz pet dioba, isplatio ukupno 11.476.281,88 KM, što predstavlja 52,174727% od ukupnog iznosa priznatih potraživanja opšteg isplatnog reda; da tužitelj, u odnosu na, ranijim odlukama iz ovog postupka, utvrđeno potraživanje, srazmjerno navedenom procentu namirenja, kada bi se tretirao kao stečajni povjerilac iz opšteg isplatnog reda, ima pravo na isplatu iznosa od 839.022,40 KM, kako je obračunala vještak ekonomske struke, D.O.; da se tužitelj u tri navrata obraćao stečajnom upravniku sa zahtjevom da mu se isplati već utvrđeni, a neisplaćeni dio potraživanja (dopisi tužitelja od 17.6.2019, 08.7.2019. i 07.8.2019. godine) u dijelu koji je isplaćen drugim povjeriocima opšteg isplatnog reda, pa kako mu taj iznos nije isplaćen, u nastavku postupka stavlja zahtjev za isplatu zatezne kamate na ovaj iznos od 22.8.2018. godine, do isplate.

Nižestepeni sudovi su odbacili tužbu u dijelu kojim je zahtjevano da se obaveže tuženi da isplati tužitelju zakonsku zateznu kamatu na iznos od 839.022,40 KM, za označeni period, uz obrazloženje da stečajni povjerioci saglasno odredbi člana 60. u vezi sa članom 115. stav 1 Zakona o stečajnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj 26/10 - prečišćeni tekst, u daljem tekstu: ZSP) mogu svoja potraživanja prema stečajnom dužniku ostvarivati samo u stečajnom postupku i to podnošenjem prijave potraživanja; da se prijavljena potraživanja ispituju na ročištu i stečajni upravnik se izjašnjava da li iste priznaje ili osporava (člana 119. stav 1. istog Zakona), pa ukoliko potraživanje nekog povjerioca bude osporeno, on može u prekluzivnom roku od 30 dana, od dana održavanja ispitnog ročišta, na kojem je njegovo potraživanje osporeno, pokrenuti parnični postupak sa ciljem utvrđivanja osnovanosti potraživanja, kako to podrazumijeva odredba člana 120. ZSP.

Prvostepeni sud dalje obrazlaže (a takvo obrazloženje bezrezervno prihvata i drugostepeni sud) da predmet ovog postupka mogu biti samo potraživanja obuhvaćena prijavom potraživanja i razmotrena, odnosno osporena od strane stečajnog upravnika u stečajnom postupku, pa kako tužitelj ovaj zahtjev - za isplatu zakonske zatezne kamate na iznos od 839.022,40 KM - nije

stavio u stečajnom postupku, a nije ni mogao (kako kaže prvostepeni sud), nego tek u nastavku ovog postupka, dana 22.8.2019. godine, nakon što je davno protekao naprijed spomenuti rok od 30 dana, koji je prekluzivne prirode i čiji protek ima za posljedicu gubitak prava na preduzimanje određene radnje, odnosno stvaranje pretpostavke da se tužitelj odrekao prava na pokretanje parnice, da je tužbu u ovom dijelu valjalo odbaciti, kao neblagovremenu, shodno odredbi člana 120 ZSP.

Opravdano revident ukazuje da nižestepene odluke u ovom dijelu nisu pravilne i zakonite.

Kod činjenice da potraživanje tužitelja koje se odnosi na isplatu zakonske zatezne kamate na iznos od 839.022,40 KM, od 22.8.2018. godine nije ni postojalo u trenutku kada su se stekli uslovi i kada je tužitelj prijavio svoja dospjela potraživanja u stečajnom postupku (dana 01.11.2012. godine), osnovano prvostepeni sud konstatuje da ono tada i nije moglo biti prijavljeno. Prema tome, nije moglo biti ni osporeno niti se na takvo potraživanje mogla primijeniti procedura propisana odredbom člana 120. ZSP koja bi vodila ka odbacivanju tužbe u tom dijelu.

Dakle nisu bili ispunjeni uslovi iz odredbe člana 67. stav 1. tačka 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - dalje: ZPP) za odbacivanje tužbe zbog neblagovremenosti. Radi se ovdje o potraživanju nižeg isplatnog reda koje ima u vidu odredba člana 38. stav 1. tačka 1. ZSP, koja se prijavljuju stečajnom sudu pod uslovima koje propisuje odredba člana 115. stav 7. istog Zakona. Drugo je pitanje da li je takvo potraživanje i tako stavljen zahtjev osnovan, ali ga se u svakom slučaju nije moglo odbaciti zbog neblagovremenosti tužbe.

Iz naprijed navedenih razloga revizija tužitelja je u ovom dijelu, kao i u dijelu kojim je odlučeno o troškovima postupka usvojena i obje nižestepene presude ukinute, te predmet u odnosnom dijelu, primjenom odredbe člana 249. stav 1. ZPP, vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Nasuprot prednjem, nije osnovana revizija tužitelja kojom se osporava drugostepena presuda u dijelu kojim je preinačena prvostepena presuda i odbijen zahtjev tužitelja da se utvrdi da u odnosu na njegovo potraživanje prema tuženom, stečenom po osnovu plaćanja bankarske garancije V.a.d.B.L. u ukupnom iznosu 1.608.101,17 KM, utvrđeno ranije donesenim presudama u ovom postupku, ima razlučno pravo da se prvenstveno namiri iz potraživanja tuženog prema korisnicima mikrokredita, koja su založena radi urednog vraćanja duga tuženog po Ugovoru o kreditu zaključenog sa V.a.d.B.L. dana 17.8.2010. godine na iznos od 6.000.000,00 KM.

Nije sporno da je tužitelj temeljem predmetne bankarske garancije isplatio njenom korisniku određen iznos. Dio tog iznosa mu je vratio korisnik garancije (kako je naprijed rečeno), kada se naplatio od glavnog dužnika iz osnovnog posla (tuženog). Dakle, nije se obeštetio za iznos od 1.576.796, 69 KM. Saglasno naprijed izloženom, imajući u vidu i odredbu člana 300. Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 te Službeni glasnik RS“ broj 17/93 do 74/04 – u daljem tekstu ZOO), stekli su se uslovi da tužitelj od tuženog traži vraćanje tog iznosa (da se regresira) zajedno sa kamatom u iznosu od 21.695,00 KM i naknadom za izdavanje bankarske garancije u iznosu od 9.609,48 KM, slijedom čega je ranijim odlukama u ovom predmetu, kako je naprijed rečeno, utvrđena osnovanost potraživanja tužitelja prema tuženom u iznosu od 1.608.101,17. KM.

Kod takvog stanja stvari, budući da tužitelju nije priznato pravo razlučnog povjerioca koje je tražio u ovom postupku, neosnovano tuženi, u odgovoru na reviziju, tvrdi da je tužitelj izgubio

svako pravo da svoja, sudskom presudom utvrđena potraživanja, naplati od tuženog, kao stečajnog dužnika. Činjenica da mu nije priznato pravo razlučnog povjerioca, kod već utvrđenog potraživanja, čini ga stečajnim povjeriocem. Zato, shodno odredbi člana 121. ZSP ima pravo na namirenje pravosnažnom presudom utvrđenog potraživanja i može tražiti od stečajnog upravnika da ispravi tabelu potraživanja.

Odredbom člana 300. ZOO koja govori o zakonskoj subrogaciji, propisano je da kad obavezu ispuni osoba koja ima neki pravni interes u tome (kao u ovom slučaju tužitelj, koji je iznos od 1.608.101,17 KM isplatio na osnovu obaveze koju je preuzeo bankarskom garancijom) na nju prelazi po samom zakonu u času ispunjenja vjerovnikovo potraživanje sa svim sporednim pravima.

Shodno članu 34. ZSP, stečajni postupak obuhvata imovinu koja pripada stečajnom dužniku u vrijeme otvaranja stečajnog postupka te imovinu koju stečajni dužnik stekne za vrijeme stečajnog postupka. Ta imovina je stečajna masa. Funkcija stečajne mase je namirenje povjerilaca, a to namirenje povjerilaca iz postojećih sredstava stečajne mase se vrši prema isplatnim redovima (član 35. ZSP).

Razlučni povjerioci su ona lica koja na nekom predmetu stečajne mase imaju neko pravo koje se razlučuje tako da su ta lica ovlaštena na odvojeno namirenje iz predmeta razlučnog prava, kako za glavno potraživanje, tako i za kamate i troškove. Razlučni povjerioci su, pored ostalih, povjerioci koji su zakonom, pljenidbom, sporazumom pred sudom ili pravnim poslom stekli neko založno pravo (član 42. ZSP). Razlučni povjerioci mogu tražiti namirenje i u stečajnom i u izvršnom postupku.

Razlučni povjerioci mogu biti stečajni povjerioci ako im je stečajni dužnik i lično odgovoran. Oni imaju pravo na srazmjerno namirenje iz stečajne mase samo ako se odreknu odvojenog namirenja ili se nisu uspjeli odvojeno namiriti u cjelini ili djelimično, u kom se slučaju namiruju srazmjerno visini neizmirenog dijela svog potraživanja (član 43 ZSP).

Založno pravo je stvarno pravo na tuđoj stvari. Založno pravo se može steći i na potraživanjima (član 989. ZOO). Odredbe o davanju u zalog stvari primjenjuju se i na zaloge potraživanja i drugih prava, ako za njih nije propisano šta drugo (član 996. ZOO).

Da bi se moglo steći založno pravo potrebno je: valjano potraživanje, objekat sposoban za zalaganje, pravni naslov sticanja (titulus) i pravni način sticanja (modus).

Odredbom člana 4. stav 1. tačka a) Okvirnog zakona o zalozima („Službeni glasnik BiH“ broj 28/04 – u daljem tekstu: OZZ) kao način sticanja založnog prava propisan je upis (registracija) u Registar zalogu koji vodi Kancelarija za registar, koji se osniva kao osnovna organizaciona jedinica u sastavu Ministarstva BiH (član 16. stav 2. OZZ). Članom 17. navedenog zakona određeno je koja se pitanja uređuju u pogledu samog načina upisa, pored ostalog navodi se i vremenski rok u kojem je registracija važeća, a postojanje i sadržaj bilo kog podatka koji se nalazi u Registru zalogu može se dokazivati isključivo odgovarajućim izvodom izdanim od strane Registra zalogu (član 21.), kako pravilno i argumentovano obrazlaže drugostepeni sud.

Dakle, kao jedno od osnovnih načela navedenog Registra je načelo upisa, prema kojem se prava mogu sticati prenositi i ukidati jedino upisom koji zbog toga ima konstitutivni karakter. Momentom upisa uknjižena prava dobijaju značaj apsolutnog dejstva erga omnes, dok prije upisa sva ta prava imaju samo relativni karakter i djeluju inter partes.

Založni povjerilac može prenijeti svoje potraživanje prema dužniku na treće lice i zajedno sa potraživanjem na to lice prelazi i založno pravo kao akcesorno pravo (član 437. stav

1. ZOO). U konkretnom slučaju, kako je naprijed objašnjeno, do prenosa potraživanja, zajedno sa sporednim pravima, sa ranijeg povjerioca (V.a.d.B.L.) na tužitelja, došlo je temeljem zakonske subrogacije (član 300. ZOO). Međutim, s obzirom na naprijed navedene zakonske odredbe koje uređuju sticanje založnog prava, za prelazak tog prava na treće lice potreban je upis u Registar zaloga.

Kako je tužitelj propustio da u trenutku prenosa glavnog potraživanja sa V.a.d.B.L. na njega, u Registar zaloga na sebe upiše i prenos založnog prava, koje je obezbjeđivalo to potraživanje, a nije to uradio ni kasnije, sve do dana isteka garancije, 17.8.2014. godine, drugostepeni sud nije pogriješio kada je zaključio da tužitelj nije stekao založno pravo o kojem je riječ u ovom postupku, a slijedom toga ni razlučno pravo kakvo utvrđenje traži u ovoj parnici.

Naprijed navedeni razlozi ukazuju na irelevantnost ostalih revizionih navoda tužitelja kojim pobija drugostepenu odluku u ovom dijelu, slijedom čega je njegova revizija u ovom dijelu odbijena, temeljem odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić